
Nebojša TEOFILOVIĆ¹
Nedžad KORAJLIĆ²

Korupcija i pranje novca kao oblici organizovanog kriminaliteta

Corruption and Money Laundering as Forms of Organized Crime

Sažetak

Korupcija i pranje novca omogućavaju uspostavljanje i održavanje određenih veza između političkih, odnosno državnih struktura i kriminalnih grupa ili organizacija.

Kada se ova izrazito negativna društvena pojava manifestuje na globalnom nivou postoji realna opasnost da može doći do ugrožavanja bezbednosti na nacionalnom i međunarodnom planu.

Ključne reči: korupcija, pranje novca, organizovani kriminalitet, krivična dela.

I UVODNE NAPOMENE

Sve društvene pojave nastaju, menjaju se i prestaju pod određenim političkim, ekonomskim, istorijskim i drugim društvenim uslovima. U datim uslovima oni imaju svoje uzroke. To se odnosi i na korupciju i pranje novca.

¹ Dr. sci, naučni saradnik, Policijska akademija, Beograd.

² Mr. sci, viši asistent, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo

Korupcija i pranje novca su univerzalni društveni fenomeni, a njihovo sprečavanje predstavlja jedan od vodećih izazova savremenih demokratskih promena. Kada se javlja u političkom i društvenom životu kod građana i u javnosti stvara se uverenje da bez korupcije, odnosno pranja novca društvo ne može da funkcioniše i da je to sasvim normalna i prihvatljiva društvena praksa. Ova krivična dela se vešto prikivaju i teško uočavaju zahvaljujući pomoći i podršci koju pružaju birokratija, tehnokratija i plutokratija datog društva.

U najširem značenju ove pojave (**korupcija i pranje novca - napomena autora**) mogu se definisati kao najopasniji vidovi privrednog (ekonomskog kriminaliteta) . U poslednje vreme mnogi autori korupciju i pranje novca povezuju neposredno sa organizovanim kriminalitetom. Pri tome, kada se uspostavi sprega korupcije, pranja novca i drugih oblika organizovanog kriminaliteta, onda to predstavlja jedan od društveno najopasnijih vidova kriminala, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom planu.

Korupcija i pranje novca ne samo što ugrožavaju ekonomske temelje društva, nego narušavaju i osnovne vidove državne vlasti i duhovne nadgradnje društva (zakonodavnu, sudsku, upravnu i političku delatnost države i njene ciljeve, kao i vaspitno-obrazovnu, kulturnu, bezbednosno - zaštitnu, zdravstvenu i socijalnu politiku države) . Zbog toga je neophodno postojanje eksplicitno, jasno izražene političke volje vladajućih političkih partija i vođa, da svesno i planski kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim planovima, programima i prognostikom kriminaliteta, odnosno aktivnostima, merama prevencije i represije, energično, u skladu sa ustavnim poretkom spreče, otkriju i suzbiju korupciju i pranje novca, odnosno svedu ovu izrazito negativnu pojavu u društveno prihvatljive okvire.

II OSNOVNE KARAKTERISTIKE KORUPCIJE I PRANJA NOVCA

a) Istorijat i definicija korupcije

Etimološki pojam "korupcija" potiče od latinskog izraza "corruptio"³ što znači pokvarenost, ucena, izopačenost, podmitljivost, potlačivanje službenih lica, moralna pokvarenost.

Korupcija postoji u društvu od davnina i kao podmićivanje prisutno je tokom cele pisane istorije društva i države.⁴

Ona se kao praksa i ozbiljan problem u svakom društvu spominje još u Starom Zavetu. Tako da, uprkos upozorenju Mojsija od strane Boga u Bibliji "Nemoj uzimati mito koji oslepljuje mudre i preokreće reči pravednika", potkupljivanje službenika (carinika, policijaca, službenika u administraciji) česta su pojava u svim društvima.⁵

I stari Grci i Rimljani suočavali su se sa ovom negativnom društvenom pojavom, pa su imali pravila, odnosno zakone u cilju njenog sprečavanja i suzbijanja. Takođe, korupcija bila je prisutna i kod Ilira i Makedonaca, a u Kartagini državne funkcije su dobijali oni koji daju mito.⁶

Poznato je da je Ciceron bio sramežljiv i vrlo slavloljubiv, ali je uvek imao duboko preziranje za novac, i kao pretor i prokonzul bio primer nekoristoljublja i humanosti. To je bio jedan razlog zbog kojeg je, i

³ - The New Encyclopaedia: Vol.2. Britannica, Chicago, 1994, p. 509/corruptio, corruptio, corruptela, corruptus

- Mala enciklopedija, Beograd, Prosveta, 1975., Corruption ili Venalite (francuski), bribing, briberu (engleski), mito, podmićivanje, brib-a-ble podmitljiv.

- Vujaklija Milan, 1980., Leksikon stranih reči i izraza, Prosveta, Beograd, korupcija - lat. corruptio - pokvarenost, kvarnost, izopačenost, razvrat, potkupljivanje, podmićivanje, kvarenje, ukvarivanje, truljenje, raspadanje, krivotvorenje (spisa, mere, tega i sl.).

⁴ Siptomatično je da prve krivične prijave koje sankcionišu podmićivanje javnih službenika u Evropi potiču tek od 1810. godine, kada su po prvi put unete u francuski Napoleonov zakon (Code Penal)

⁵ Đurić, D. (2000), Korupcija destimuliše privredni razvoj, Sistem i korupcija, Institut društvenih nauka - Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, str. 118.

⁶ Polibije "Istorije", Matica srpska, Novi Sad, II. 2. VI 56.

pored svih nedostataka, bio u svoje doba najveća figura rimskog Senata.⁷

Veliki antički filozof Aristotel je često znao reći da "najveći zločini nisu izvršeni radi pribavljanja, nužnog nego suvišnog". U svom epohalnom delu "Politika" kritikuje spartanski sistem eforeje (činovnici sa izvršnim i sudskim ovlašćenjima) "jer to je kod njih vlast koja ima pravo odluke u najvažnijim pitanjima, a svi efori biraju se iz naroda, tako da često u upravnom telu ulaze vrlo siromašni ljudi, koji su upravo zbog tog siromaštva potkupljivi. To se pokazalo nekoliko puta u prošlosti, a pokazalo se u naše vreme... Nekoliko efora podmićenih novcem, upropastili su celu državu onoliko koliko su mogli."⁸

Čudesnoj moći novca nije odoleo ni Apostol, koji je izdao sina Božjeg, Isusa Hrista. Naime, "jedan od Dvanaestorice, koji se zove Juda Iskariotski, ode prvosveštenicima i reče: Šta ćete mi dati, pa ću vam ga izdam? A oni mu odrediše trideset srebrnika".⁹

Negde oko 407 godine, posle smrti oca, Mundžuka - Atilu je njegov stric, kralj Rugila, poslao kao dete taoca u Ravenu, na dvor Honorija, cara Zapadnog rimskog carstva. Već kao dete - talac, Atila je zapazio da samo mali procenat poreza stiže do trezora Carstva, zbog velike pohlepe evnuha i ministara koji su nadgledali ubiranje poreza. Korumpirani službenici koristili su novac koji je pripadao Carstvu da kupe uticajne položaje na Honorijevom dvoru. Oni nisu plaćali porez na svoja nepošteno stečena lična bogastva, dok su ostali Rimljani bili opterećeni previsokim porezima. Prezrevši to što je video u carskoj palati, Atila se zakleo da nikada neće dopustiti da se među Hunima razvije korupcija. Držeći se svoje zakletve, kada je postao kralj, Atila je bio odgovoran i pošten; nikada nije svoju ličnu dobrobit stavljao ispred dobrobiti Huna. Bio je kralj koji nije uživao u luksuzu.¹⁰

Za vreme renesanse, firentinski sekretar i građanin, Nikolo Makijaveli ističe da republike doživljavaju čak i više nego drugi režimi svoje izopačenje. Uzrok tom izopačenju je u sebičnosti i gramzivosti ljudi

⁷ Dučić, J. (1998), Blago cara Radovana, Dereta, Beograd, str. 363-364

⁸ Aristotel (1960), Politika, Kultura, Beograd, 1270b

⁹ Novi Zavet: Po Mateju 26, Izdanje biblijskog društva, Beograd, str.58.

¹⁰ Robert, V. (1995), Tajne pobeđivanja Atila Hunske, Novi Sad, Global Book, str. 27, 28, 51-52.

koji, iako žive u organizovanom, civilizovanom društvu, uvek žele za sebe prigrabiti više nego što im pripada. Isto tako, po Makijaveliju, do korupcije dovodi moralna degradacija, loše vaspitanje i loša vera. ¹¹

Tokom Španske inkvizicije poslednja kazna mogla je da bude i novčana. Takve kazne ubrzo su se pretvorile u skandale, jer su inkvizitori često tražili ogromne sume novce. S obzirom da se inkvizicija (istraživanje u organizaciji crkvenih vlasti) finansirala novcem i dobrima koje su uzimali od žrtava, to su potplaćivanje i korupcija ostale široko rasprostranjene. Tako je inkvizitor Kordobe 1499. godine bio osuđen zbog prevare i iznuđivanja novca, a i naslednik mu je vrlo brzo krenuo njegovim stopama. Uprkos svojoj zakletvi na siromaštvo, Vrhovni inkvizitor, dominikanski fratr Tomas de Torkvemada prikupio je ogromno bogatstvo za sebe. ¹²

Francuski politički mislilac i filozof, Šarl Monteskije, smatra da je svaka vlast sklona zloupotrebi i da se zloupotrebljava sve dok ne naiđe na granice, te da je zato moramo ograničiti (obuzdati) drugom vlašću.

¹³

U Engleskoj, u XVIII veku, termin **korupcija** pored kvarenja vlasti identifikovan je i sa podmićivanjem. "Lični" doprinos korupciji u ovoj zemlji dao je veliki filozof i pravnik Frensis Bekon. Naime, po dostizanju najvišeg pravničkog položaja u Engleskoj, lorda Kancelara, uhvaćen je da je 28 puta primio mito. Branio se ovako "obično primam mito od obe strane, tako da prljav novac ne može da utiče na moje odluke". Parlament nije prihvatio ovaj "argument" smenio ga je i poslao u zatvor.

Tako da se potvrđuju reči iz pisma koje je 03. aprila 1877. godine, Englez Džon Dalberg, odnosno lord Akton uputio biskupu Mandeli Krajtonu da "vlast ima tendenciju da kvari, a apsolutna vlast apsolutno kvari". Komentarušući stavove lorda Aktona, Karl Fridrih u svom delu "Konstitucionalizam (ograničavanje i kontrola vlasti) " ističe da svaka vlast kao "forma bogatstva" korumpira, jer umnožava mogućnosti za sebične aktivnosti.

¹¹ Grubiša, D. (1985), Nikolo Makijaveli, Izabrano djelo, Prvi svezak, Globus, Zagreb, str. 38-39.

¹² Tvis, M. (2004), Najveći zlotvori u istoriji muškarci i žene, Politika, Beograd, str. 89.

¹³ Monteskije, Š. (1989), O duhu zakona, Filip Višnjić, Beograd, str. 175.

Da je korupcija sistemska tvorevina, potvrđuje i Tomas Džeferson, američki politički mislilac, koji kaže "ljudska priroda je ista na svim stranama Atlantika i na nju će uticati isti uzroci. Protiv korupcije i tiranije se moramo boriti prije nego nas ona zadesi. Bolje je držati vuka van ograde nego verovati da neće upotrebiti svoje zube i čeljusti kad jednom uđe unutra".¹⁴

Razvojem savremene države, korupcija pored toga što se smatra da je moralno štetna, predstavlja i uzrok neefikasnosti države. Pri tome se kao najznačajniji oblici korupcije javljaju davanje i primanje mita, nepotizam (zapošljavanje rođaka), kronizam (dodeljivanje poslova svojim pristalicama) i zloupotreba službenog položaja, odnosno funkcije u privatne svrhe.

Od devedeset godina prošlog veka veoma su rasprostranjene korupcija i prevare na finansijskom tržištu kao posledica izostanka primene finansijske etike, etičkih vrednosti i principa. Tako, prema podacima Saveznog biroa za borbu protiv kriminala SR Nemačke, građani se u ovoj zemlji pljačkaju sa 40 milijardi nemačkih maraka godišnje, što čini čak 70% njenog godišnjeg budžeta. O tome, veoma upečatljivo je govorio Barry Robinson, zamenik predsednika Citybanke, 1999. godine, na Konferenciji o korupciji i prevarama, organizovanoj od strane Britanske bankarske asocijacije "tokom proteklih 5-10 godina svedok sam eksplozije visokog obima korupcije i prevara sa "novim proizvodima" kod kojih su šeme zasnovane na dokumentaciji osmišljenoj da zavodi novine, redovni krivac za to... zaposleni u bankama pomažu kriminalce, bilo zbog pretnje, bilo zbog mita... neke šeme na čelu sa finansijskim savetnicima, advokatima, računovođama, često naivno (ali to nije uvek slučaj), i onda vidimo da su opasnosti znatno uvećane."¹⁵

Korupcija se obično pojavljuje u vezi sa pohlepom koja predstavlja osnovni oblik sklonosti lica ka koruptivnoj praksi. Ona se naročito pojavljuje prilikom osiromašenja javnih službenika, raspadanjem i

¹⁴ Vukotić, V. (2000), Ekonomski sistem i korupcija, Sistem i korupcija, Institut društvenih nauka -Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, str. 23.

¹⁵ Ristić, Ž. (2000), Korupcija, prevare i druge zloupotrebe etike na finansijskim tržištima, Sistem i korupcija, Institut društvenih nauka - Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, str. 128.

transformacijom političkih i privrednih sistema, tokom izdvajanja i raspadanja pojedinih zemalja (SFRJ, SSSR i drugih socijalističkih zemalja) , zatim za vreme rata i posleratnog perioda, prilikom promene političkih i državnih funkcionera itd. Isto tako, globalizacija i globalna tranzicija stvaraju povoljne uslove za korupciju širom sveta. ¹⁶

Međutim, kada se korupcija javlja u političkom i društvenom životu kod građana i u javnosti stvara se uverenje da bez nje društvo ne može da funkcionise i da je to sasvim normalna i prihvatljiva društvena praksa.

S obzirom da je sprečavanje, otkrivanje i suzbijanje korupcije jedan od vodećih izazova savremenih demokratskih promena, već na početku "borbe" protiv ove negativne društvene pojave nastaje problem. Naime, do današnjeg dana u svetu, u naučnoj i stručnoj literaturi ne postoji jedinstvena, opšteprihvaćena definicija korupcija. Međutim, vremenom su se "iskristalisale" dve definicije koje se najviše upotrebljavaju, i to: Tancijeva i Svetske banke.

Najobuhvatniju definiciju ponudio je Vito Tanci, prema kome korupcija postoji ukoliko dođe do namernog narušavanja principa nepristrasnosti pri donošenju odluka u cilju prisvajanja neke pogodnosti. Nasuprot ovoj definiciji, u poslednje vreme, veoma često se koristi operativna definicija Svetske banke, prema kojoj je "korupcija" zloupotreba javnog položaja radi ostvarivanja privatne koristi.

Ova definicija (**Svetske banke- napomena autora**) isključuje mogućnost korupcije u privatnom sektoru, već izvor korupcije vezuje za državu i njene izvršne organe, kao i na državni intervencionizam. S obzirom da je korupcija u javnom sektoru po svojim dimenzijama i posledicama daleko opasnija, većina naučnika, autora i istraživača

¹⁶ Prema Izveštaju Transparency International za 2004. godinu, Državna zajednica SCG nalazi se u grupi visoko korumpiranih zemalja. Nalazi se na 97 mestu od 145 rangiranih država, sa indeksom percepcije korupcije 2,7 - na skali od 0 do 10, pri čemu se visoko korumpiranima smatraju one sa indeksom ispod 4. Međutim, u odnosu na 2000-tu godinu kada je indeks korupcije iznosio 1,3, a 2003. godine 2,3 ,može se reći da je u SCG došlo do blagog pada korumpiranosti, ali je to još uvek daleko od društvene prihvatljivosti.

bavi se korupcijom u javnom sektoru, odnosno pod okriljem države.¹⁷ Međutim, iako ne postoji "anđeoska vlast" - bez korupcije, ona je manja u otvorenim društvima, gde je dat prostor slobodnoj inicijativi, odnosno smanjenju intervencionizma države i svih vrsta arbitrarnosti u privrednom životu. U ovakvim sistemima postoji velike institucionalne mogućnosti da opozicione partije i javno mnjenje otkrivaju i razobličavaju sve nedozvoljene aktivnosti vladajućih partija, kao i "zaštićenih" pojedinaca.

b) Pojam i faze pranja novca

Termin "pranje novca" nastao je u trećoj deceniji prošlog veka u SAD za vreme prohibicije, odnosno za vreme zabrane točenja i prodaje alkoholnih pića. Tada su kriminalci zarađeni novac od ilegalne proizvodnje i krijumčarenja alkoholnih pića prikazivali kao zaradu koju su ostvarivali u lancu svojih perionica za pranje automobila i rublja. U vezi sa ovom pojavom, novinari su počeli da upotrebljavaju izraz "pranje novca", koji je kasnije preuzela i kriminološka nauka.

Pranje novca je prateća pojava organizovanog kriminaliteta, ali i drugih oblika kriminalnog delovanja koje učinocima donosi ogromnu protivzakonitu i imovinsku dobit, jer se novac koji je stečen kriminalnom delatnošću putem "pranja" legalizuje, pa se na ovaj način stiče mogućnost da se koristi u legalne tokove.

Kao i kod korupcije, u naučnoj i stručnoj literaturi ne postoji jedinstvena definicija u vezi sa "pranje novca". Međutim, iako tekstualno različite, one su u suštini slične, a u pojedinim delovima, čak i identične.

Tako se kod nas, pod pranjem novca u smislu Zakona o sprečavanju pranja novca¹⁸, smatra polaganje novca stečenog obavljanjem nezakonite delatnosti (siva ekonomija, trgovina oružjem, drogom,

¹⁷ Grupa autora - Zbornik radova (2001), Korupcija u Srbiji, Centar za liberalno demokratske studije, Beograd, str. 10-13.

¹⁸ Savezni Zakon o sprečavanju pranja novca donet je septembra 2001. godine, a primenjuje se od 01.jula 2002. godine. U IV delu, pod nazivom "Kaznene odredbe", u članu 27. predviđeno je posebno krivično delo, bez naziva, koje predstavlja inkriminaciju pranja novca.

psihotropnim supstancama i dr.) na račune kod banaka i drugih finansijskih organizacija i institucija ili uključivanje na drugi način tog novca u legalne finansijske tokove - koje domaća i strana fizička i pravna lica vrše radi obavljanja dozvoljene privredne i finansijske delatnosti.

U Zakonu su posebno navedeni postupci kojima se omogućava pranje novca, i to:

- prikrivanje ili utaja porekla novca ili prikrivanje mesta gde je novac uložen, prikrivanje namene korišćenja imovine i svih prava koja proističu iz obavljanja zabranjene delatnosti;
- zamena ili prenos imovine koji proističu iz obavljanja zabranjene delatnosti;
- sticanje, posedovanje ili korišćenje imovine koja proističe iz zabranjene delatnosti;
- prikrivanje, kod svojinske transformacije preduzeća, nezakonito stečene društvene imovine i društvenog kapitala.¹⁹

Veoma značajna i često navođena kod mnogih autora je i definicija Ujedinjenih nacija, koja smatra da je "pranje novca" proces koji prikriva ilegalne profite bez ugrožavanja kriminalaca koji žele da ostvare koristi od takvih prihoda. To je dinamični proces u tri faze koji zahteva: prvo, pokretanje fondova koji su u direktnoj vezi sa kriminalom; drugo, prikrivanje tragova da se zavara istraga, i treće, ponovo stavljanje novca na raspolaganje kriminalcima pri čemu je geografsko i poreklo zanimanja skriveno iz vidokruga.

Veoma često se raznim kriminalnim aktivnostima ostvaruju enormo velike zarade u novcu, koje nastoje da se prikažu da potiču iz legalnih poslova. Želja za sticanje profita osnovni je motiv izvršenja krivičnih dela, kao što su: trgovina narkoticima, protivzakonito uterivanje duga, nedozvoljena trgovina oružja, krijumčarenje alkohola i duvana, piraterija, ucene i prevare. Pojedinci i kriminalne grupe sa tako stečenim profitom, koji se naziva "vruć" novac, nastoje da ga prikažu da potiče iz legalnih poslova, što podrazumeva njegovo "pranje".

¹⁹ Na osnovu Zakona o sprovođenju Ustavne povelje Državne zajednice SCG, od 04. februara 2003. godine, nadležnost u oblasti pranja novca preneti je na države članice. U vezi s tim u Srbiji je uspostavljena Uprava za sprečavanje pranja novca, koja je u sastavu Ministarstva finansija.

Naime, da bi tako stečen novac mogao nesmetano da se koristi on mora biti legalizovan, odnosno "oprano", pa zbog toga prljav novac prolazi kroz račune tzv. offshore pravnih lica, banaka i investicionih fondova, "hawalu",²⁰ trgovina automobilima i vrednosnim hartijama, korespondentne račune i sl.

Postoje veliki broj različitih tehnika pranja novca. Međutim, zajedničko obeležje im je da novac prolazi kroz tri faze: **plasiranje (ulaganje)** ; **uslojavanje (prikriivanje) i integracija**.

U prvoj fazi, **ulaganja (plasiranja)** "vruć" novac se uvodi u legalni finansijski sistem, tako što se uplaćuje na bankovne račune, obično pod izgovorom nekog legalnog posla, gde se plaćanje obavlja u gotovom novcu, kao na primer: kazina, menjačnice, butici, picerije, restorani, galerije, antikvarnice i drugi biznis u zemlji i inostranstvu.²¹ Pri tome, kada se novac stvoren kriminalnim aktivnostima pomeša sa onim koji je proizvod zakonitog poslovanja, smanjuje se mogućnost brzog otkrivanja "vrućeg" novca.

Ilegalno stečeni novac može biti uplaćen u banku na više načina, kao na primer, u manjim iznosima ili ispod zakonskog cenzusa, zatim uplatom "vrućeg" novca kao da je ostvaren od zakonitog poslovanja i osnivanjem lažnih tzv. "fantomskih firmi" koje ne posluju već samo služe kao sredstvo za uplatu "keša" na račune u bankama.

U novije vreme zabeleženi su slučajevi ulaganja novca u kupovinu preduzeća sa finansijskim problemima čiji računi treba da posluže samo kao tzv. "bojler" računi gde će se plasirati novac prethodno deponovan na račune kod raznih finansijskih institucija.

Svrha faze **prikriivanja (uslojavanja)** je da se utvrđivanje traga i praćenje aktivnosti pranja novca učini znatno težim za otkrivanjem od strane nadležnih organa.

²⁰ Hawala je alternativni sistem za slanje novca po kome se prenos novca van finansijskog sistema vrši uz poverenje da će onaj kome dajete novac isporučiti isti na dogovorenu adresu. Pošto transakcije u velikoj meri nisu registrovane ovaj sistem koriste "perači" novca, ali i finansijeri terorizma da novac prebace i operu brzo i skriveno. Ovaj način transfera novca je vrlo primamljiv, jer su troškovi prebacivanja mali, a i anonimnost može biti zagarrantovana.

²¹ Ljutić, B. (2003), Suprostavlanje pranju novca u Evropskoj uniji, Pravni informator, br.5, Beograd, str. 33-36

Pretvaranjem "vrućeg" novca u bankarski depozit, sledi njegovo prikrivanje, koje se ostvaruje prebacivanjem sredstava sa jednog računa na što više računa raznih banaka u svetu i drugih finansijskih institucija. To znači da se novac premešta mnogobrojnim transakcijama sa ciljem da se prikrije bilo kakva veza između novca i kriminalne aktivnosti od koje potiče. Isto tako, i offshore računi investicionih i penzionih fondova predstavljaju pogodnu osnovu za prikrivanje novca.

Perači novca veoma često osnivaju firme u inostranstvu, koje se pojavljuju u ulozi dobavljača, a one šalju lažne ili uvećane fakture finansijskim institucijama gde je prljavi novac deponovan. Pri tome nema razmena roba i usluga (ponekad se vrši samo simbolično), a jedino što se kreće je novac koji se prividno prebacuje van zemlje radi obavljanja legalnih poslova.

Osim što se u fazi prikrivanja "vrućeg" novca obavi veliki broj transakcija da bi se prikrilo njegovo poreklo, kupuju se polise osiguranja, daju pozajmnice, kupuje skupocena roba, umetničke slike, zlatni nakit, devize, "fjučersi"²² i slično.

U fazi integracije, prljavi novac je već opran i on ponovo ulazi u legalne ekonomske tokove, tako da novčana sredstva izgledaju kao normalni prihodi biznisa. Popularan način investiranja novca stečenog kriminalom u legalne tokove je kupovina restorana, poslovnih zgrada, stanova, skladišta, taksi služba, diskoteka, kazina i slično. Da bi ovakve novčane transakcije bile stručno obavljene kriminalci, odnosno "kontroverzni biznismeni", "tajkuni", "oligarsi" itd. angažuju advokate i podmićuju bankarsko osoblje.

Nelegalno stečenim novcem kriminalci sebi i svojoj porodici obezbeđuju visok društveni status i tako stižu mogućnost da se "druže" sa političarima. Istovremeno, pojedini političari su na njihovom platnom spisku, pa tako "novopečeni" bogataši učestvuju u političkom životu zemlje, obezbeđujući svoje interese na najvišem društvenom nivou.²³

²² "Fjučers" je reč na engleskom kojom se označava ugovor kao transakcija koja uključuje ugovor o kupovini i prodaji roba ili hartija od vrednosti na određeni datum u budućnosti po ceni utvrđenoj ugovorom.

²³ Magazin o korupciji "Puls" - Pranje novca, jul-avgust 2004, Centar za menadžment, Beograd, str.1-6.

Prljav novac može da potiče iz različitih nedozvoljenih aktivnosti, kao na primer, nedozvoljena proizvodnja i trgovina, krijumčarenje, poreska utaja, zloupotreba službenog položaja, špijunaža i dr. Praktično, taj novac može da potiče od svih krivičnih dela kojima se ostvaruje protivpravna imovinska korist.

Pranje novca kao fenomen ne pojavljuje se odvojeno od drugih društveno štetnih pojava, tako da njemu pripada mesto koje odgovora opštem stanju kriminaliteta u jednom društvu. Međutim, ovaj vid kriminaliteta, zbog toga što ima određene specifičnosti, čini ga različitim od drugih. Pre svega, pranje novca je mnogo prisutnije u onim državama u kojima postoji deficitarnost određenih roba na tržištu ili gde su poreska opterećenja suviše visoka. Isto tako, karakteriše ga velika prilagodljivost aktuelnim promenama na tržištu (robno i finansijsko).

Učesnici u pranju novca koriste znanja finansijskih stručnjaka, vrše falsifikovanje poslovno – finansijske dokumentacije čime se lažno prikazuje novac koji je stečen krivičnim delima, da bi se kasnije taj novac prikazao kao zakonito stečen i tako plasirao u domaće ili međunarodne poslove. Na ovaj način, novac koji potiče iz nezakonitih poslova i koji je zbog toga "prljav", narednim nezakonitim aktivnostima koje podrazumevaju određene transakcije se "pere", tako da se na kraju ciklusa pojavljuje kao zakonit, odnosno "čist", a time i upotrebljiv za legalne finansijske transakcije na tržištu.

"Pranje novca" ne koriste samo kriminalne organizacije, već se njima služe i državni organi. Opšte poznata stvar je da obaveštajne službe na svetu na ovaj način finansiraju svoje tajne operacije. Tako, na primer, Robinson tvrdi da je američka CIA najveći "perač" novca svih vremena i da ona za to koristi mnoštvo mehanizama. Pri tome novac se pere u preko pet stotina raznih organizacija, od kojih ni jedna nije neposredno povezana sa Vladom.

Za pranje novca najčešće se koriste liberalni bankarski sistemi, koji nisu pod neposrednom kontrolom državnih organa. Međutim, za ove svrhe služi i tzv. "podzemni" bankarski sistem koji je izvan kontrole države i njenih institucija. Potraživanja koja potiču od nedozvoljenih radnji u okviru jedne nacionalne privrede mrežom "podzemnog bankarstva" stavljaju se na raspolaganje nekoj grupi u zemlji. Ove aktivnosti obavljaju se uz poverenje anonimno i bez pisanih tragova, često uz korišćenje porodičnih, plemenskih i etničkih veza. U kreiranju ovog oblika pranja novca posebno

su se istakli Kinezi, zbog čega se on naziva "fen - čien", što znači – **leteći novac**. Novac se u ovim slučajevima podiže uz **pokazivanje ugovorenog znaka** ili uz **izgovaranje dogovorene reči**.

Veliki doprinos "pranju novca" dali su i ruski tajkuni (bogataši), kao što su Berezovski, Hodorkovski, Abramovič, Magilevič i drugi, koji su se pojavili posle raspada SSSR-a.²⁴ Posebno je interesantna ruska afera u vezi sa "pranjem novca", poznata pod nazivom "kriza banke Njujorka". Naime, britanske vlasti koje su istraživale finansijske aktivnosti IE -OK, obavestile su FBI o sumnjivim finansijskim aktivnostima u Banci Njujorka. Postojalo je 3500 stranica transakcija za jedan račun na ime "Beneh" kompanije kojom je rukovodio jedan Rus. Istražitelji su otkrili da je "Beneh" povezan sa YBM Magnex, industrijskim magnatom sa sedištem u Njuton, Pensilvaniji, koji je funkcionisao za pranje novca za Magileviča.²⁵

U junu 1999. godine, YBM Magnex priznao je krivicu u Federalnom okružnom sudu u Filadelfiji za zaveru i proneveru. Banka Njujorka odgovorila je na ovaj skandal suspenzijom dve ruske radnice. Obe su bile viši službenici u bančinoj istočno – evropskoj ekspozituri i udate za "biznismene". Jedna od dve radnice bila je Nataša Garfinkel Kagalovski, koja se nekoliko godina ranije udala za Konstantina Kagalovskog, bivšeg ekonomskog savetnika ruske vlade. Kagalovskovo naimenovanje za potpredsednika druge po veličini ruske naftne firme, YUKOS OIL, podrazumevalo je bliske veze sa Eurobankom – Banque commerciale pour l Europe du Nord, od koje je 78% u vlasništvu Centralne banke Rusije. Eurobanka je bila centar istrage u pogledu pranja 1, 4 do 50 biliona američkih dolara kroz račun Fimaca, off - shor kompanije sa sedištem u Džerziju, kojom upravlja i kontroliše Eurobanka iz svojih sedišta u Francuskoj.

²⁴ Ruski pisac Govoruhin u svom delu "Velika kriminalna revolucija - ima li Rusija budućnosti?", govori o katastrofalnim razmerama korupcije u Rusiji. U njemu kaže da su "krijumčari postali svi: od traktoriste do direktora vojne industrije, od prvog čoveka administracije (nedavno razrešenog od dužnosti) do pastira koji se uspešno prekvalifikovao do vođiča za krijumčara". I malo dalje "sada je biti član mafije isto kao ranije biti uvršćen u odred kosmonauta. Uvažavanje je isto."

²⁵ Magilevič je za vreme istrage "šaljivo" i osiono izjavio: "Jednom sam slučajno oprao 5 američkih dolara koje sam ostavio u džepu košulje. Moram reći da su izgledali čistiji nakon toga".

III ODNOS KORUPCIJE, PRANJA NOVCA I ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA

Sprega korupcije i organizovanog kriminaliteta predstavlja jedan od društveno najopasnijih vidova kriminala, kako na nacionalnom i tako i na međunarodnom planu. Naime, korupcija predstavlja važan segment organizovanog kriminaliteta, šta više, moglo bi se reći da je ona često kamen temeljac aktivnosti kriminalnih organizacija. Njen opšti uticaj na vršenje poslova javnih službi (kao na primer, prilikom izdavanja ličnih dokumenata, carinske službe, poreske uprave i dr.) mogu olakšati sve vrste aktivnosti obmane uključujući, pre svega, razne oblike trgovine na međunarodnom nivou.

Istovremeno, korupcija štiti kriminalce u određenom stepenu, jer javni službenici koji bi trebalo da istražuju aktivnosti na polju organizovanog kriminaliteta ili da doprinose takvom istraživanju u pojedinim slučajevima su i sami korumpirani. Za tu svrhu kriminalne organizacije koriste "posebne" novčane fondove koji im omogućavaju da nude mito - kojem je teško odupreti se, jer po njihovom shvatanju "svaki javni službenik ima svoju cenu".

Korupcija se veoma često pojavljuje kao način koji u izvršenju kriminalne delatnosti koristi organizovani kriminalitet u cilju uspostavljanja i održavanja kriminalnih veza sa uticajnim pojedincima u političkim strukturama, državnim organima i drugim oblastima društva. Pri tome, organizovani kriminalitet prodire do određenih centara političke, privredne i finansijske moći, a njegovim šefovima omogućava sticanje moći i daje "viši" društveni status. Iz toga slede "beneficije" da mogu da vrše uticaj na političke i državne organe (policiju, pravosuđe, carinu i dr.) i na taj način obezbeđuju nelegalnu aktivnost kriminalnih organizacija.

Kada se jednom sklopi sporazum između javnih službenika i kriminalaca, službenici postaju njeni klijenti, pre svega, u smislu finansijske podrške i fizičke zaštite. Istovremeno, kriminalna organizacija postaje klijent korumpiranog službenika u smislu administrativnog favorizovanja i zaštite informacija. Međutim, kada bilo koja strana, a obično se radi o javnom službeniku pokuša da izađe iz odnosa, dolazi do problema, jer izlazak bilo koje strane iz klijentskog odnosa dovodi onu drugu u potencijalnu opasnost. Tako,

na primer, ako javni službenik koji je pomagao da se opere novac zarađen krivičnim delom i zauzvrat primio "usluge" od organizovanog kriminaliteta odluči da izađe iz koruptivnog odnosa dovodi u opasnost čitavu organizaciju, pa takav službenik često biva i ubijen.

Uz pomoć korupcije, šefovi iz oblasti organizovanog kriminala se preko sredstava masmedija predstavljaju javnom mnjenju kao poslovni i pošteni građani, odnosno "ljudi od poverenja", u najgorem slučaju kao "kontroverzni biznismeni". Međutim, izrazi "mafijaši", "ratni profiteri", "špekulanti" i slično od strane predstavnika "sedme sile" se veoma retko upotrebljavaju, ili iz straha od osвете ili zbog njihove korumpiranosti.

Politička korupcija predstavlja osnovni i najopasniji vid korupcije na koju se oslanja i pomoću koje se širi koruptivna praksa u svim segmentima privrednog i društvenog života. Najizraženija politička korupcija je u pravosuđu i državnoj upravi.

Svakako najveća pretnja postoji ako su zaposleni u sudstvu i policiji skloni podmićivanju i zloupotrebi službenih ovlašćenja. Kada su sudije sklone podmićivanju, postoji opasnost po čitav pravni poredak, jer sudije su često ti koji se staraju da u državi vladaju zakoni. Međutim, ako imamo korumpiranog sudiju, pravda je daleko. U sudskom procesu bolje prolazi onaj koji više plati, jer sudija tumači zakon kako nalaže moć novca, zatim pod pritiskom otkaza, unapređenja ili neke druge usluge. Tom prilikom veoma često se postupa po nalogu tzv. "telefonskog prava", jer sudije su postavljene po partijskoj liniji, ne sude po zakonu, već po maksimi "ne treba se držati zakona ko pijan plata", odnosno po nalogu svojih političkih mentora.

S druge strane, ako je policija korumpirana sloboda i život nisu zaštićeni, jer lica se mogu pritvarati ili oslobađati po volji političkih moćnika. Pri tome se vrlo često dešava da policija štiti kriminalca, a ne građanina, odnosno na slobodu se bez realnog pravnog osnova puštaju višestruki kriminalci, a pritvaraju pošteni građani.

Međutim, kada je u pitanju politička sfera, veoma pogodno tlo za korupciju jesu političke partije i njihovi lideri, naročito u vreme predizbornih aktivnosti. Naime, tokom izborne kampanje partijama su potrebna velika finansijska sredstva, pa mnogi poslovni ljudi, odnosno

“biznismeni” koriste ovu situacije i pod vidom legalnih donacija vrše potkupljivanje političara, koji kada dođu na vlast imaju obavezu da im se revanširaju.

U situacijama kada sudstvo i javna bezbednost postanu korumpirani, država se nalazi samo korak pred onim što se naziva **zarobljena država** tj. stanjem u kojem su ne samo pojedine službe i agencije, već i sam vrh vlasti, dakle kompletna država u raljama korupcije.²⁶ Za razliku od ovog termina, stručnjaci Svetske banke kao sinonim za visoko korumpirane države koriste naziv **"zarobljeno društvo"**. Ovakav model "društvenog uređenja" karakteriše monopol finansijskih oligarhija "iz senke", koje imaju direktnu kontrolu nad političkim partijama, vojskom, policijom i bezbednosnim službama, svoje poslanike u parlamentu, moć da donose zakone i uredbe u svoju i korist svojih monopola, utiču na sudske odluke i "u rukavicama" ili "podzemnim sredstvima" organizovano pljačkaju nacionalne resurse. Tako, primera radi, zbog korupcije u vladinim nabavkama godišnje se izgubi 400 milijardi dolara širom sveta. Iz ovoga se vidi da su razmene korupcije ogromne i enormo smanjuju sredstva neophodna za obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i smanjenje siromaštva u zemljama u razvoju, ali i u ekonomsko razvijenim društvima.²⁷

Pranje novca je prateća pojava organizovanog kriminaliteta, kao i drugih oblika kriminalnog delovanja, a prema stepenu društvene opasnosti spada u njegov najopasniji vid, jer pogađa vitalne temelje nacionalne privrede. Ova kriminalna delatnost učinocima donosi ogromnu protivzakonitu imovinsku korist, jer se putem pranja novca, taj isti novac koji je stečen kriminalnom delatnošću legalizuje, pa se na taj način stiče mogućnost da se koristi legalno u procesu proizvodnje, trgovine, platnog prometa itd.

Veoma često se pranje novca vrši kao deo organizovanog kriminaliteta i tada se kao organizatori tih aktivnosti javljaju lica u “belim okovratnicima”, odnosno kako ističe E. SUTHERLAND, lica sa prestižom i visokim društvenim statusom u okviru zanimanja koje obavljaju.

²⁶ Milenko Popović, “Ekonomska analiza korupcije”, časopis “Bezbednost”, MUP R Srbije br. 3/03

²⁷ Magazin “Security” (2004), *Korupcija - tamničar bez lica*, decembar, Bat Atisak, Beograd, str. 9-13.

Kriminalitet "bele kragne" i "belih rukavica", kako se još naziva, pre svega, vrši se iza kulisa, na osnovu izvođenja većih poslovnih transakcija i manipulacija. Učinioci kriminaliteta "belog okovratnika", koji pripadaju vladajućim slojevima društva nazivaju se "velikanima lopovluka" i imaju znatan uticaj na zbivanja u vlasti i politici.

Profesionalni kriminalci se veoma često, u cilju organizovanja pranja novca, povezuju stvarajući grupe, bande i druge grupe, koje imaju uporište u policiji, pravosuđu i među političarima, odnosno "pljačkaškim snagama u političkom životu".²⁸

U vezi s tim, Dilvin Glifits, direktor Radne grupe za finansijske mere protiv pranja novca (FATF), kaže da "iako preciznih podataka nema neke procene govore da se godišnje "opere" 300 milijardi dolara i zatim pušta u promet gotovo u svim delovima sveta".

Isto tako, i eksperti na Konferenciji Ujedinjenih nacija o prevenciji kriminala i tretiranju prestupnika koja je održana maja 1995. godine u Kairu, bili su jedinstveni u mišljenju da, svake godine stotine milijarde dolara širom sveta posle "pranja" dospeva u legalni promet i prei da ugrozi legitimno poslovanje, posebno na svetskim finansijskim tržištima. Osim toga, upozorili su da ovaj novac vraća ekonomsku moć organizovanom kriminalu i pruža mu veće mogućnosti za korumpiranje političkog sistema.

Korupcijom i pranjem novca kriminalci stiču ugled, moć i uvećavaju svoj profit težeći krajnjem cilju, odnosno preduzimanju i kontroli celokupnog finansijskog i privrednog sistema. U takvoj situaciji država nema "problema" sa kriminalom, jer kriminalne organizacije poseduju i kontrolišu državu.²⁹

²⁸ W. Reklus "The Crime Problem" New York, 1950.

²⁹ Sicilijanska mafija, koju su uglavnom predstavljala braća Cuntrera (Paolo i Pasquale), je 1980. godine kupila karipsko ostrvo Arubu, a s njim i hotele, zemlju, banke, policiju, carinske službenike i državnu birokratiju. U tom razdoblju sicilijanska mafija, odnosno braća Cuntrera, duboko se ukorenila u Venecueli i ujedinala sa kolumbijskim kartelima koji deluju na globalnom nivou. Kolika je ekonomska moć sicilijanske mafije, neka nam posluži podatak da je 1992. godine uvezla više od 200 tona droge u Evropu, na čemu je zaradila oko 10 milijardi dolara.

Jordan David (2000), "Politika i droga - prljav novac i demokratske države", AGM, Zagreb, str. 109, 187 i 222.

Korupcija i pranje novca se vrlo često skrivaju pomoću "tamne brojke" koja je plod nevidljivosti i prikrivenosti, a posebno činjenice da se ova krivična dela teško blagovremeno uočavaju i vešto prikrivaju kroz obilatu pomoć i podršku koju pružaju, birokratija, tehnokratija i plutokratija datog društva.

Posledice ove kriminalne delatnosti su velike i teško se otklanjaju. Naime, rezultati kriminalne delatnosti se odražavaju na sve sfere kako domaće, tako i međunarodne privredne delatnosti, tj. u sferi proizvodnje, razmene (prometa), raspodele i potrošnje. One direktno utiču na smanjenje političke i ekonomske moći svakog društva, pa i nacije, a istovremeno razaraju osnovne moralne vrednosti koje je moderna civilizacija odavno prihvatila (slobodu, pravdu, jednakost, ravnopravnost i dr.) i uzrokuju siromaštvo i duhovnu bedu, dok prevratnički i krajnje reakcionarno vuku moderna društva nazad, stvarajući od njih države siromašnih, prelivajući sav novostvoreni višak vrednosti u ruke malobrojne elite, odnosno plutokratije i transnacionalnih kompanija.

U međunarodnom, nacionalnom, ekonomskom i pravnom poretku, dobrim delom zbog uticaja političke korupcije i pranja novca stvara se privid da se u tom poretku, odnosno međunarodnim odnosima sve dešava na principima jednakosti i ravnopravnosti, ali iza te pravne jednakosti krije se duboka ekonomska nejednakost društva, koja se vremenom ne smanjuje, već povećava.

Korupcija i pranje novca se u svim državama smatra krivičnim delom koja šteti ekonomiji jedne zemlje, nacionalnom ugledu i čini je nestabilnom za ulaganje. U većini zemalja, a naročito u zemljama zapadne demokratije preovlađuje mišljenje, a i pravilo, da svi javni službenici moraju biti dobro plaćeni kako bi i na taj način bili lojalni samo državi. Isto tako, isključena je mogućnost da javni službenik na bilo kom nivou prima novac ili bilo kakve poklone za posao koji obavlja kao državni ili javni službenik.

Korupcija i pranje novca ne predstavljaju problem samo jedne države, to je sve više multinacionalni problem. Da bi se sprečila, otkrila i suzbila ova izrazito negativna društvena pojava potrebno je da se uspostavi stalna međudržavna saradnja i razmena informacija o: "fantomskim firmama", peračima novca, kriminalcima, organizovanom kriminalitetu i slično.

Borba protiv korupcije i pranja novca u nacionalnim i internacionalnim razmerama veoma je kompleksna i zahteva korišćenje posebnih sredstava i metoda, kao i iznalaženje novih. Konkretan problem predstavlja što se korupcija retko javlja u čistom obliku (davanje i primanje mita i sl.) . Mnoga dela korupcije kriju se u nekim drugim krivičnim delima ili različitim formama delovanja, koja na prvi pogled izgledaju sasvim legalna. Pored toga, krivična dela korupcije i pranja novca teško se otkrivaju, a ona koja su otkrivena teško se dokazuju materijalnim i drugim dokazima validnim za sud. Iz svih tih razloga, kada su u pitanju krivična dela korupcije i pranja novca kod nas i u svetu imamo visok izražen procenat tzv. "tamne brojke", tj. broja neotkrivenih i neprijavljenih krivičnih dela i učinilaca.

U većini razvijenih zemalja na različite načine se vodi borba protiv korupcije i pranja novca. Pokušava se sa davanjem većeg značaja ovoj društveno – negativnoj pojavi, oštrim kaznama, određivanjem šta službena lica mogu, a šta ne mogu da čine, razotkrivanjem delatnosti gde može doći do korupcije i pranja novca, otkrivanjem poslova koji se nisu mogli realizovati na zakonit način, pooštrenom kontrolom određenih institucija, uspostavljanjem efikasnijih mehanizama novčane kontrole i drugo.

Međutim, i pored svih preduzetih mera, ni jedna država ne može da kaže da je iskorenila korupciju, odnosno njen najopasniji vid političku korupciju, niti da je sprečila pranje novca, već samo da je uspela da ih ograniči na nivou društvene opasnosti koja se može tolerisati.

IV UMESTO ZAKLJUČKA

Kao najznačajniji faktor koji opredeljuje snagu za sprečavanje, otkrivanje i suzbijanje korupcije i pranja novca je da postoji eksplicitna, jasno izražena politička volja i odlučnost vladajućih političkih partija.

Korupcija i pranje novca su posledica neefikasnog funkcionisanja institucija sistema, tako da borba protiv ovih društveno negativnih pojava predstavlja i borbu za reformu institucija, odnosno samo sa boljim i efikasnijim institucijama možemo se suprostaviti korupciji i pranju novca i podići životni standard građana.

Rešenje za problem korupcije ponudio je i Peter Eigen iz međunarodne - nevladine organizacije "Transparency International" koji kaže: "Kvalitetan život u budućnosti, za milione ljudi širom sveta zavisice od upornosti i uspešnosti borbe protiv korupcije".³⁰

Kada se radi o korupciji, pranju novca i drugim zloupotrebama na finansijskom tržištu potrebno je permanentno obrazovanje i striktna primena etike i etičkih principa od strane svakog pojedinačnog učesnika na ovom tržištu, kao i stalna briga državne, monetarne i zakonodavne vlasti u cilju sprečavanja, otkrivanja i suzbijanja ovih nedozvoljenih aktivnosti.

Da bi se korupcija i pranje novca u našoj zemlji predupredilo i svelo na što manji nivo potrebno je da se izgradi novi pravni i institucionalni sistem na osnovama privatne svojine, ekonomskih sloboda, otvorenog tržišta i konkurencije uz poštovanje principa javnosti i transparentnosti, odnosno da se izvrši potpuna demokratizacija društva i pređe na tržišnu privredu.

U kontekstu toga, u Srbiji je neophodno što hitnije usvojiti strateški dokument o dugoročnoj i održivoj koncepciji borbe protiv korupcije, odnosno Nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije Republike Srbije, čiji je osnovni cilj smanjenje korupcije i postizanje visokog nivoa antikorupcijske kulture u Srbiji.

Istovremeno, ne treba zanemariti da se uspešna borba protiv korupcije i pranja novca posebno vrednuje u procesu pristupanja zemalja Evropskoj uniji, kao i pri proceni usaglašenosti sa standardima Saveta Evrope.

Rezime

Korupcija i pranje novca direktno utiču na smanjenje političke i ekonomske moći svakog društva, pa i nacije, a istovremeno razaraju osnovne moralne vrednosti koje je moderna civilizacija odavno prihvatila (slobodu, pravdu, jednakost, ravnopravnost i dr.) . Posledice ovih kriminalnih delatnosti su siromaštvo i duhovna beda, jer krajnje reakcionarno vuku moderna društva unazad.

³⁰ Peter Eigen, "New Rules of the Game", Newsweek". 01. 02.1999., p.40

S obzirom da korupcija i pranje novca ugrožavaju vitalne vrednosti u okviru jedne države, ali i na međunarodnom planu, sve države su zainteresovane za suzbijanje ovih negativnih pojava u društvu, o čemu govore mnogobrojni međunarodni naučni skupovi posvećeni ovim temama. Bez obzira na svu zainteresovanost, njihovo efikasno suzbijanje je veoma težak zadatak.

Danas je nemoguće uočiti državu koja je u potpunosti suzbila korupciju i pranje novca. Čak šta više, smatra se da ove negativne društvene pojave u većini savremenih država postoje u mnogo većem obimu nego što zvanične evidencije to pokazuju, što u stvari znači da je kod ovih oblika organizovanog kriminaliteta veoma izražena tzv. "tamna brojka".

Neefikasnosti u suzbijanju korupcije i pranja novca doprinosi i "žilavost" organizovanog kriminaliteta, kao jedne od njegovih osnovnih fenomenoloških karakteristika. Ova osobina se ogleda u "sprezi" između određenih kriminalnih struktura i pojedinih ekspanziona državnih vlasti. Što je ta "spreza" čvršća i razgranatija, to su pokušaji suzbijanja ovih oblika organizovanog kriminaliteta sve neuspešniji.

Efikasno suzbijanje korupcije i pranja novca podrazumeva poznavanje uslova i otkrivanje svih kriminogenih faktora koji doprinose njihovom nastajanju i razvoju. Na osnovu toga treba planirati preventivnu i represivnu delatnost, što bi omogućilo određenu kontrolu nastanka i razvoja ovih oblika organizovanog kriminaliteta i sprečavanje pojave novih oblika.

Imajući u vidu negativne posledice korupcije i pranja novca i ostalih oblika organizovanog kriminaliteta na nacionalnom i međunarodnom planu, nesporno je da treba da postoji eksplicitna, jasno izražena volja i odlučnost svih odgovarajućih međunarodnih organizacija, da kroz bilateralnu, regionalnu i univerzalnu saradnju, svesno i planski, dugoročnim i srednjoročnim aktivnostima na preventivnom i represivnom planu, energično u skladu sa pozitivnim propisima svoje države, spreče, otkriju i suzbiju korupcija, pranje novca i druge oblike organizovanog kriminaliteta, ili ih ograniče na nivou društvene opasnosti koja se može tolerisati.

LITERATURA:

1. **Aristotel:** "*Politika*", Kultura, Beograd, 1960.
2. **Vuković, S. :** "*Korupcija i vladavina prava*", Institut društvenih nauka, Draganić, Beograd, 2003.
3. **Grubiša, D. :** "*Nikolo Makiaveli*", Izabrano djelo, prvi svezak, Globus, Zagreb, 1985.
4. **Grupa autora:** Zbornik radova – "*Korupcija u Srbiji*", Centar za liberalno-demokratske studije, 2001.
5. **Grupa autora :** Zbornik radova - "*Sistem i korupcija*", Institut društvenih nauka - Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, 2000.
6. **Govoruhin, S. :** "*Velika kriminalna revolucija - ima li Rusija budućnosti?*", Filip Višnjić, Beograd, 1995.
7. **Dučić, J. :** "*Blago cara Radovana*", "Dereta", Beograd, 1998.
8. **Ignjatović Đ. :** "*Organizovani kriminalitet*", Policijska akademija, Beograd, 1998.
9. **Jovanović M. :** "*Pranje novca – ekonomija kriminaliteta*" – Zbornik radova, Srpsko udruženje za krivično pravo, Beograd, 1996.
10. **Jordan, D. :** "*Politika i droga, Prljavi novac i demokratske države*", AGM, Zagreb, 2000.
11. **Krivokapić, V. :** "*Prevenција kriminaliteta*", Policijska akademija, Beograd, 2002.
12. **Korž P. V. :** "*Korupcijske veze organizovanih kriminalnih grupa i organizacija – kriminalistička analiza*", Bezbednost br. 6/2002, Beograd.
13. **Ljutić, B. :** "*Suprotstavljanje pranju novca u Evropskoj uniji*", Pravni informator, broj 5/2003, Beograd.
14. **Magazin o korupciji - "Puls":** *Pranje novca*, Centar za menadžment, Beograd, jul - avgust 2004.
15. **Magazin Security,** "*Korupcija- tamničar bez lica*", Bat Atisak, Beograd, decembar 2004.
16. **Meško G., Dobovšek B. :** "*Policijska prevencija korupcije – analiza pojava oblika korupcije i promene filozofije policijske organizacije*", Zbornik radova "Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta", Policijska akademija, Beograd, 2002.
17. **Monteskije, Š. :** "*O duhu zakona*", Filip Višnjić, Beograd, 1989.

18. **Novi Zavet**, Izdanje biblijskog društva, Beograd
19. **Popović M.** : "*Ekonomska analiza korupcije*", Bezbednost br. 3/03, Beograd, 2003.
20. **Polibije**: "*Istorije*", Matica srpska, Novi Sad.
21. **Robert, V.** : "*Tajne pobeđivanja Atile Huskog*", Novi Sad, Global Book, 1995.
22. **Rekless W.** : "*The Crime Problem*", New York, 1950
23. **Tvis, M.** : "*Najveći zločinci u istoriji, muškarci i žene*", Politika, Beograd, 2004.
24. **Teofilović, N., Jelačić, M.** : "*Politički aspekti korupcije i pranja novca*", NBP, br. 2/2003, Policijska akademija, Beograd
25. **Teofilović, N., Jelačić, M.** : "*Neki spoljnopolitički aspekti korupcije i pranja novca*", NBP, br. 1/2004, Policijska akademija, Beograd
26. **C. de Rover.** : "*Služiti i štiti*", Međunarodni komitet crvenog krsta, Ženeva, 1998.
27. **Fridrih, K.** : "*Konstitucionalizam*" (ograničavanje i kontrola vlasti), CID, Podgorica, 1996.
28. **Škulić, M.** : "*Organizovani kriminalitet - pojam i krivičnoprocesni aspekti*", Dosije, Beograd, 2003.